

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Запрян Ангелов Козлуджов – катедра „Българска литература и теория на литературата“ към Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „професор“
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1.

Филология (Руска литература)

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 96 от 17.11.2023 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, за нуждите на Катедрата по руска филология към Филологическия факултет, като кандидат участва доц. д.ф.н. **Николай Михайлов Нейчев** от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД–21–74 от 16.01.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПУ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Руска литература), обявен за нуждите на Катедрата по руска филология към Филологическия факултет.

За участие в обявения конкурс е подал документи **единствен кандидат: доц. д.ф.н. Николай Михайлов Нейчев** от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представените от кандидата документи по конкурса са изготвени прецизно и стриктно, в съответствие със законовите норми и допълващите специфични изисквания на Филологическия факултет към ПУ. Те дават възможност да се изгради пълна и цялостна представа за качествата на доц. Нейчев и неговата продукция и да се направи оценка, съответстваща на изискванията на ЗРАС. Цялостната му научна продукция е наистина впечатляваща. Тя включва: три монографии /третата е изданието на настоящ хабилитационен труд/, три учебника, 56 статии и студии /15 от тях, публикувани в чужбина в престижни руски, славянски и западни издания/, 23 рецензии и становища. Публикациите в огромната си част са налични и в електронен вариант. Кандидатът е приложил и описал подробно над 220 забелязани цитирания на негови трудове, като 13 от цитатите са от последните години и са от работите, представени за участие в конкурса. За участие в настоящия конкурс доц. Нейчев е представил

хабилитационен труд в обем от 600 страници и е подбрал 14 статии и студии, публикувани след предходната хабилитация. Към всичко това бих добавил и текста на дисертацията му за придобиване на научната степен „доктор на филологическите науки“. Макар че тя е предмет на друга процедура, разкрива сериозния научен потенциал на кандидата и е солидно основание за участието му в този конкурс.

АКАДЕМИЧЕН СТАТУС, ПРЕПОДАВАТЕЛСКА И АКАДЕМИЧНА ДЕЙНОСТ

Хронологическият анализ на публикациите в съдържателен план говори за устойчиво и стабилно развитие на кандидата в научно и преподавателско отношение. Приложената автобиография показва основните етапи на това развитие. Кандидатът има магистърска степен по българска филология със специализация по литературознание, придобита в ПУ „Паисий Хилендарски“. През 1998 година защитава степента „доктор по филология“. От 1994 до 2000 година е хоноруван асистент в катедра „Руска филология“ на ПУ, от 2001 до 2003 е старши асистент и от 2003 до сега доцент в същата катедра. През 2023 г. придобива научната степен „доктор на филологическите науки“. В продължение на повече от 20 години изнася основния лекционен курс по руска класическа литература във всички филологически специалности на ПУ, както и във филиала на ПУ в гр. Смолян. Ръководител е на множество дипломни работи по руска литература. През целия си почти четвърт вековен преподавателски стаж показва умения да общува със студентите и да ги мотивира.

ПРОЦЕДУРНИ ИЗИСКВАНИЯ, НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ПРИНОСИ

Въз основа на прегледа на материалите мога да заявя, че са спазени всички специфични процедурни изисквания на Филологическия факултет на ПУ и на ЗРАС за придобиване на академичната длъжност „професор“.

Солидният характер на представените публикации е достатъчно основание за явяване на обявения конкурс. Представената продукция красноречиво показва и доказва възходящо професионално развитие.

Хабилитационният труд на Нейчев „Квантова литературна херменевтика и екзегетика“ /Проблемът за разбирането на художествения текст: Н.В.Гогол и Ф.М.Достоевски/ респектира не само с обема си, но и с открито заявената в него амбиция, сериозно провокираща не просто традиционното, а хуманитарното и в частност литературоведско мислене изобщо.

Още към края на 19 век /особено след изследванията на Фридрих Шлайермахер и Вилхелм Дилтай/ се финализира и избистря окончателно традицията, според която се формират два основни типа научно познание за света, реализирано по различен начин и въз основа на различни принципи от природните и хуманитарните науки /науките за прородата и науките за духа, както ги нарича Дилтай/. Едните се опитват да *обяснят* и формулират естествените закони и закономерности, които управляват и подчиняват света, а другите се опитват да *разберат* и *интерпретират* значението на света за човека, мястото на човека в света и на света в човека, етико-естетическите ценности, които формират отношението му към битието и определят собственото му пребиваване в него. Точно тези представи трудът на Нейчев се опитва да разклати и преобърне, отстоявайки тезиса за единството на принципите, на които се подчинява съвременната квантова физика и постройката и тълкуването на фикционалния художествен свят. Тази амбиция е заявена още в уводните думи: „Възнамеряваме да докажем, че квантовата физика има непосредствено отношение към формирането на фикционалния литературен свят ... квантовият и художественият свят са продукт на една и съща реалност.“

Ще пропусна оценката на кратката първа глава „Кратки бележки по класическа физика“ и доста по-дългата втора глава /над 100 стр./ „Новата физика“ от първата част на труда, защото признавам – не се чувствам изобщо компетентен да дам адекватна оценка на направения обстоен преглед на съвременните физични теории и принципи. Мога само да изразя възхищението си от огромния труд, който предполага и демонстрира висок интелектуален потенциал. За мен изчитането на тези страници, признавам, имаше по-скоро информативно-образователна стойност.

Ще насоча вниманието към втората и третата част на представения хабилитационен труд. Втората част се опитва максимално синтетично да обоснове и аргументира 6 основни принципа на „квантовата литературна херменевтика“ като ги съотнася към проблемите, свързани с разбирането и тълкуването на художествения текст. Те са продуктивен резултат от направения в предходните страници преглед на принципите, върху които се опира съвременната квантова физика. В началото на втората част /стр.126/ Нейчев отбелязва важен според нас факт. Когато даден сложен природо-научен въпрос остава без еднозначен отговор „науката прибегва до широко използваната в художествена сфера метафора, защото според Ханс Блумберг метафорите представят никога неузнаваемото и необозримо цяло на реалността“. Затова и съвременната квантова физика прибегва до метафори за да номинира проблематични, а нерядко и спекулативни хипотези и модели – „квантов скок“, „тъмна енергия“, „черна дупка“ и т.н. Може би стремежът на квантовата физика да обясни и докаже тайните

на битието, засега чрез спекулативни модели и метафори и стремежът на литературата да разбере и тълкува проявите на човешката битийност в сложния и нееднозначен свят подхранват идеята на Нейчев за „изоморфизма“ между квантовата физика и литературата. Приемам аргументацията на шестте принципа на подход в тълкуването на произведенията от третата част на изследването. Но за мен остава твърде проблематично и спекулативно прякото им обвързване с квантовата физика. Подобни принципи и проблеми, формулирани по различен начин, са в центъра на вниманието на Умберто Еко в книгата му „Интерпретация и свръхинтерпретация“, както и в прословутия дебат между него, Джонатан Кълър и Ричард Рорти, посветен на границите и възможностите на интерпретацията.

От литературоведска гледна точка най-стойностна и приносна е третата част на изследването, която е и най-обемиста – повече от половината от целия текст. В нея авторът фокусира вниманието си върху емблематични за творчеството на Гогол и Достоевски произведения от позициите на заявените в предходната част принципи. В конкретните интерпретации се проявява убедително литературоведският талант и потенциал на Нейчев. Умението му да разкрива смислопораждащите механизми на всеки значим текстов детайл, да извежда и съпоставя различни смислови позиции, които Гогол и Достоевски активират чрез творчеството си. Показателно в това отношение например е тълкуването на смисловите съотнасяния между „реалистично“ и „фантастично“ в повестите „Вий“ и „Нос“ на Гогол и „Двойник“ на Достоевски.

Специално внимание заслужава третата глава от третата част на изследването, посветена на Гоголевата повест „Шинел“, която обхваща 140 страници. Текстът впечатлява с безупречната си логическа организация: започва с полагането на „Шинел“ в съответния историко-културологичен контекст, преминава през имплицираните в него представи на Гогол за идеалната християнска държава и власт, през анализите с акцент върху своеобразната поетика на текста и продължава с провокиращ, но за мен и много продуктивен опит за осмисляне и аргументиране на различните интерпретативни подходи /наречени според приетите от Нейчев принципи – колапси на текстовата суперпозиция/, които са предизвикани и мотивирани от възможните смислови текстови интенции.

Ще си позволя няколко думи и за приложението „Похвално слово за писарите и преписвачите в първата Европейска писмена цивилизация“. Текстът на изследването можеше спокойно да mine и без него, но от друга страна в определен смисъл той е на мястото си, защото още веднъж показва неимоверното трудолюбие и изключителен интелектуален потенциал на своя автор.

Като цяло монографията разкрива ерудиция, демонстрирана от избора на един определено провокативен, но за Нейчев продуктивен подход, основан на принципите на квантовата физика. Подобни или сходни принципи на интерпретативен подход са формулирани и аргументирани и от позициите на съвременни философски направления и нагласи. Нейчев съзнателно прави своя избор, изхождайки от тезата на квантовата физика за единните принципи, върху които се основава развитието на света и неговите реалности. Изследването при всички възможни възражения показва и доказва продуктивността и на такъв възможен подход. /Въпрос на интерпретативни умения и усет и спекулативни техники, които без съмнение Нейчев притежава и владее в достатъчно голяма степен/.

Освен респектиращия хабилитационен труд за участието си в конкурса кандидатът е подбрал и представил 14 студии и статии, публикувани след процедурата за научната длъжност „доцент“. Всички те заслужават висока оценка, която имплицитно се потвърждава и от изданията, в които те са публикувани и от цитиранията им, които доказват, че те са влезли в научна употреба. Идеите, в голяма част от тях, са тезисно отбелязвани или кратко маркирани в различни научни изследвания на кандидата. В представените работи те са подробно разгърнати и аналитично аргументирани. Почти всички представени работи надхвърлят обема от 20 компютърни страници и спокойно се включват в нормативния стандарт „студия“. За мен изключително интересна беше работата, посветена на Даниил Андреев, която за първи път представя един интересен и почти неизвестен дори и за специализираната аудитория мислител и религиозен философ. Високо оценявам и съпоставителната интерпретация на „Война и мир“ и „Братя Карамазови“ през идеите на Платон за „анамнезиса“. Интерпретацията на Нейчев отчетливо откроява взаимоизключващите се възгледи на двамата велики писатели по отношение на Платоновите философски виждания.

Към материалите за участие в конкурса Нейчев е приложил и два обемисти учебника по руска класическа литература, посветени на руския роман и руската драматургия от 19 век. И двата са издадени през 2023 година.

Този факт доказва ангажираността на кандидата към студентите и учебния процес, в който голяма част от изследванията, както и двата учебника /за мен в определена степен със стойност на монографии/ практически работят и се използват в пряката преподавателска дейност на доц. Нейчев. Мнението ми за приложената от кандидата самооценка на приносите в научните му публикации е положително, защото тази самооценка е адекватна на постигнатите резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Всичко споменато по-горе ми дава основание да заявя, че са изпълнени изискуемите от нормативните документи условия и изисквания, въз основа на които единственият кандидат за конкурса доц. д.ф.н. Николай Михайлов Нейчев може да заеме длъжността „професор“.

Като давам изцяло положителна оценка на кандидата убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да предложи на ФС при Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ да избере за академичната длъжност „професор“ по област на висше образование: 2.Хуманитални науки, професионално направление 2.1. Филология /Руска литература/ доц. д.ф.н. Николай Михайлов Нейчев.

08.03.2024г.

Пловдив

Член на научното жури:

/проф. д-р Запрян Козлуджов/